

Regeringskansliet
Finansdepartementet
103 33 Stockholm

Remissvar *Regional indelning – tre nya län (SOU 2016:48)*, delbetänkande av Indelningskommittén

Betänkandet granskar ändamålsenligheten i den hittillsvarande länsindelningen, och studerar alternativa indelningar. Centrala slutsatser:

- Indelningarna bör vara betydligt färre och större än de hittillsvarande länen, för att kostnadseffektivt kunna leverera god samhällsservice. En till två miljoner invånare per indelning bedöms vara optimalt.
- Statliga myndigheters egna regionindelningar bör ändras till att matcha de nya regionerna.
- Tre sammanslagningar av län till nya regioner föreslås ske redan 2019:
 - Norrland, med de fyra nordligaste länen
 - Svealand, med Dalarna, Västmanland, Uppsala, Södermanland, Örebro och Gävleborgs län.
 - Västra Götaland, med nuvarande Västra Götalands län plus Värmland.

Högskolan Dalarnas bedömning

I centrala delar stöder Högskolan Dalarna utredningens förslag. Högskolan vill dock framföra några synpunkter, farhågor och reflektioner, dels allmänt om utredningen, och dels med fokus på dess effekter på högskolan.

Allmänt om utredningen

I betänkandet skrivs på många ställen att stora enheter är i olika avseenden bättre än små. ”Starkare” är ett uttryck som används ofta. Detta är intuitivt rimligt, men de empiriska belägg som presenteras i betänkandet är blygsamma, särskilt vad gäller kvantitativa data, och särskilt vad gäller vilken storlek som är optimal. Det framgår inte klart av utredningen varför just 1-2 miljoner invånare är lagom stort. Betänkandets centrala slutsats, att sex stora län är optimalt för Sverige, är rimlig men otillräckligt underbyggd.

Den sammanslagning av tre län till det som blev Västra Götalands län 1998 är en mycket nära parallell till utredningens föreslagna sammanslagningar. I vilken grad uppnåddes i Västra Götaland alla de positiva samhällseffekter som utredningen förväntar sig av sammanslagningarna? Vilka problem uppstod, och hur kan motsvarande problem förebyggas i kommande sammanslagningar? Utredningen nämner Västra Götalands län på några ställen, bland annat sid. 126ff och 156ff, men tar inte tillvara dess fulla potential som pilotfall. Det som står på sidan 126 är till exempel i huvudsak att Västra Götalands län själva säger att de blivit starkare, vilket som underlag lämnar en del övrigt att önska. På sidan 127 tas upp en rapport om fördelningen av forskningsmedel, som dock visar en större samvariation med universitetsstorlek än med länsstorlek.

Även de andra storstadslänen, som redan har vad betänkandet betraktar som en optimal storlek, hade varit värdefulla jämförelseobjekt. Är den regionala förvaltningen där verkligen effektivare än i övriga län? Fungerar sjukvården faktiskt bättre i Stockholm och Skåne än i övriga landsting? Positiva svar på dessa frågor hade stärkt utredningens slutsatser. På sidan 149 står det ”Analyser visar att de stora länen har haft en klar fördel...”. Men dessa analyser presenteras inte, och det som ser ut som en källhänvisning efter stycket återfinns inte i källförteckningen. En presentation av dessa analyser hade stärkt utredningen.

I dessa tre storstadslän hade man kunnat finna mycket av den empiri som efterlystes ovan. Detta hade förtjänat en betydligt grundligare analys i utredningen. Istället görs jämförelser med bland annat Danmarks reformer som inte alls är så nära paralleller.

Utredningen går inte närmare in på frågan om residensstad i Norrland och Svealand, utan kommer bara med förslaget att en, osagt vilken, av de fyra respektive sex nuvarande residensstäderna bör väljas. Residensstadens placering skickar dock en viktig signal. För Svealands del finns en viss obalans mellan de ingående länen, mellan centrum och periferi, som inte bör förstärkas av valet av residensstad.

Effekter på högskolan

Regionindelningen som sådan torde inte ha någon påtaglig direkt inverkan på högskolans verksamhet, vilket återspeglas i att den högre utbildningen får måttligt utrymme i betänkandet. Däremot kan den på längre sikt medföra indirekta effekter på flera områden, och vi vill här lyfta fram några:

- Framförallt vårdutbildningar har mycket nära samverkan med landstingen, och både vård- och lärarutbildningar samverkar med kringliggande kommuner, ofta organiserat genom länsvisa kommungrupperingar av olika slag. Hur kommer sådan samverkan att fungera i storregioner? Avståndet blir avsevärt större, och parterna blir inte lika jämbördiga. En positiv effekt kunde dock vara att de större landstingen medverkar till en regional samordning av vårdutbildningarna, så att suboptimering undviks.

Utredningen tar upp detta beträffande läkarutbildning (t.ex. sid 232), men verkar ha förbisetat att det även gäller många andra utbildningar,

och involverar betydligt fler lärosäten och landsting än bara de som har läkarutbildning.

- Även samverkan mellan regionala högskolor och andra aktörer i det omgivande samhället, inte sällan genom samverkansorgan på länsnivå, kan påverkas av en ändrad länsindelning.
- Den ursprungliga tanken med regionala högskolor var att högre utbildning skulle finnas tillgänglig i alla Sveriges regioner, vilket då i praktiken tolkades som att varje län skulle ha ett lärosäte. Hur omtolkas den tanken i ett Sverige indelat i sex storlän? De politiska vindarna har under åren växlat mellan decentralisering och centralisering för högskolesektorns del. Ska regionala högskolor vara självständiga lärosäten med både utbildning och forskning, eller ska de vara undervisningsfabriker, filialer till "riktiga" universitet? Det vore olyckligt om regionindelningen gav näring åt den senare tanken. Utrederarens utgångspunkt att det ska finnas minst ett universitet i varje region väcker farhågor i den kontexten.

Idag har regionala högskolor i många fall en tydlig identitet som "regionens högskola" med ett regionalt kompetensförsörjningsuppdrag, i nära samverkan med aktörer i länet. Vad händer med den identiteten och det uppdraget i en ny indelning, där lärosätet blir ett av många i en storregion?

- En besläktad farhåga utgår från den bärande tanken i betänkandet att statliga myndigheters regionala organisation ska återspegla den nya länsindelningen. Utredaren är med viss rätt kritisk mot den mångfald av regionindelningar som olika myndigheter använder idag. Flertalet lärosäten är också statliga myndigheter. Det vore dock av flera skäl olyckligt om högskolesektorns organisation också gjordes om för att matcha den nya länsindelningen. Lärosäten har, och bör ha, långtgående autonomi, och forskning och utbildning gagnas bäst av att lärosätena fritt kan välja samarbetspartners utan hänsyn till länsgränser.
- De försök som har gjorts att kanalisera resurser till högskolesektorn på en nivå som liknar den föreslagna regionindelningen, till exempel de innovationskontor som inrättades 2009, manar inte till efterföljd. Resurserna har inte spridits i regionen som avsett, utan har i vissa fall helt stannat i centrum.

Remissen har handlagts av Sverker Johansson, rektorsråd, i samråd med Torsten Blomkvist, utbildningsstrateg, och Sigrid Saveljeff, samverkanschef.

HÖGSKOLAN DALARNA

Marie Klingberg Allvin
Prorektor